СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Проф. д-р Атанас Атанасов – Зам. ректор „Научноизследователска дейност и развитие на кадрите“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Анета Денева
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Галина Чиприянова
Full Professor Carlos Coelho, PhD
Full Professor Jan Polowczyk, PhD
Full Professor Тадија Ђукић, PhD
Assoc. Prof. Tatiana Manasterska, PhD

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ

Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2522-2 - Печатно
ISBN 978-954-23-2523-9 - Онлайн

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

ОБЕКТ, ЦЕЛ И РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО НАЦИОНАЛНО СТОПАНСТВО
Проф. д.ик.н Росица Чобанова 7

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ
Проф. д-р Андрей Захариев, докт. Илиан Илчев 15

PARALLEL ANALYSIS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE LARGE LISTED COMPANIES FROM THE TOURISM SECTOR
Prof. Stefan Simeonov, PhD, PhD student Alexey Gudev 22

МОДЕЛЪТ ЗА АНАЛИЗ „ДЮ ПОНТ“ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТТА НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 32

ЗА ЛИПСВАЩАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ ДАНЪЧНАТА АВТОНОМНОСТ НА ОБЩИНИТЕ И МЕСТНАТА СТОПАНСКА АКТИВНОСТ
Доц. д-р Людмил Найденов 41

ВЛИЯНИЕ НА НАРАСТВАЩАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ
Доц. д-р Николай Нинов 49

ПАЗАРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПРОМЯНАТА НА УЧАСТИЕТО НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ВЪВ ФОНДОВЕТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ДОБРОВОЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова 58

ПРОБЛЕМИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „КАСКО НА МПС“ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Доц. д-р Румен Ерусалимов 66

РОЛЯТА НА ВИСШЕТО ИКОНОМИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ФОРМИРАНЕТО И ПОВИШАВАНЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНАТА ГРАМОТНОСТ
Гл. ас. д-р Анелия Панева 73

АНАЛИТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ТОП 10 НА HEALTHTECH СТАРТЪПИТЕ В БЪЛГАРИЯ (СПОРЕД КЛАСАЦИИТЕ НА TRACXN)
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 80

РАЗВИТИЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Йордан Йорданов 91

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА
Гл. ас. д-р Таня Илиева 100

СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ALTMAN'S Z-SCORE МОДЕЛ
Ас. д-р Силвия Заркова 105

АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР В КОНТЕКСТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ БАЗЕЛ III
Д-р Беатрис Любенова 111

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Докт. Васил Василев 123

ШОКОВИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ПАНДЕМИЯТА ВЪРХУ ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА В БЪЛГАРИЯ И ЕС – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Горян Милев 131

ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ЕВОЛЮЦИЯ НА ДАНЪЧНАТА ОСНОВА В АГРАРНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Ивайло Здравков 141

СЪСТОЯНИЕ НА ГЛОБАЛНИЯ ПАЗАР НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ - ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Докт. Пламен Илиев 150

ИКОНОМИЧЕСКИ ОСНОВАНИЯ ЗА ДЪРЖАВНАТА НАМЕСА: МОДЕЛИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ И COVID-19
Докт. Станислав Младенов 159

РЕГИОНАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ И ДИВЕРГЕНЦИЯ НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ В БЪЛГАРИЯ: ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ
Докт. Цондю Цондев 169

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРИХОДИ В ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА
Проф. д-р Атанас Атанасов 183

NEAR-EXACT DISTRIBUTIONS AND FINITE FORM REPRESENTATIONS: PROBLEMS THEY CAN SOLVE
Full Professor, Ph.D. & Hab., Carlos A. Coelho 190

НОРМАТИВНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА НЕФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА НАДЕЖДНА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ
Доц. д-р Венцислав Вечев 198

SUSTAINABILITY REPORTING CHALLENGES IN THE CONTEXT OF CHANGES IN ACCOUNTING LEGISLATION
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD,
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD 204

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 211

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА СТРОИТЕЛСТВО
Доц. д-р Диана Крумова 218

COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL INCLUSION IN ROMANIA, BULGARIA, AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE FINANCIAL INCLUSION INDEX OF TRADITIONAL AND FINTECH SERVICES
Assoc. Prof. Eduard Hîrbu, PhD, Hîrbu Ana 226

ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Красимира Славева..... 235

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СЕЗОННИТЕ КОЛЕБАНИЯ В ПОСЕЩЕНИЯТА НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В ЧУЖБИНА
Доц. д-р Пламен Петков, докт. Пламена Колева 247

ДОКЛАДВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА БИЗНЕСА – СЪДЪРЖАНИЕ И АКТУАЛНИ НАСОКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова 257

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ПРИЕМА НА СТУДЕНТИ ПО АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ И ИКОНОМИКА ЗА УЧЕБНАТА 2023 – 2024 ГОДИНА В Р БЪЛГАРИЯ
доц. д-р Росица Колева 266

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОДИТОРСКИТЕ УСЛУГИ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Силвия Костова 272

ОБЕЗЦЕНКА НА ВЗЕМАНИЯТА ОТ ПРОДАЖБИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
Доц. д-р Слави Генов 280

ВЛИЯНИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ ВЪРХУ ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ
Гл. ас. д-р Жельо Желев 288

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ СТАНДАРТ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ 9 В МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ КОРПОРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Гл. ас. д-р Кирил Димитров 296

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Ралица Данчева 302

НЕЗАВИСИМОСТТА НА ОДИТНИТЕ КОМИТЕТИ И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ
Докт. Румен Гъбов 308

АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИ АСПЕКТИ ОТ ОРГАНИЗАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
Докт. Цветозария Гатева 316

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ, ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

DIGITAL THREAT ANALYSIS
Professor Serghei Ohrimenco DSc, Associate Professor Lucia Gujuman, PhD, Valeriu Cernei 329

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ПОДБОРА НА ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ В БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Проф. д-р Галина Захариева, докт. Маргарита Николова 336

GENERATION Z IN POLAND AND BULGARIA: CORE VALUES AND LIFE PRIORITIES
Prof. UEP. dr hab. Dariusz Nowak, Assist. Prof. Aleksandar Lichev, PhD, Szymon Nowak..... 344

СЪВРЕМЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ НА МАРКЕТИНГОВИЯ ПЕРСОНАЛ – СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Ваня Григорова 352

ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И РАБОТА В МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Доц. д-р Маргарита Шопова..... 360

POSITIVE ASPECTS AND CHALLENGES OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
Assoc. Prof. Natalia Marinova, PhD..... 368

УСТОЙЧИВО ВНЕДРЯВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТ №: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТ НА МСП В СЕКТОРА ХОРЕКА ЗА ЕФЕКТИВНО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ (HORECA 5.0)“
Доц. д-р Христо Сирашки..... 375

ИНТЕРЕСИ И МОТИВАЦИОННИ НАГЛАСИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА МЕНИДЖЪРА
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 382

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА: ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова 388

ОСОБЕНОСТИ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНИТЕ КОНФЛИКТИ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ И ТЯХНОТО РАЗРЕШАВАНЕ
Гл. ас. д-р Милен Динков..... 396

СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 404

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПЪТЯ НА КЛИЕНТА
Ас. д-р Стелиана Василева 412

PROTECTION OF DOCUMENT-CENTRIC SYSTEMS FROM DIGITAL THREATS
Assistant Ghenadie Belinschi 420

ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ГЪВКАВА МЕТОДОЛОГИЯ (SCRUM) НА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Д-р Андрей Йорданов 426

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

УСТРОЙСТВО НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ – ОСОБЕНОСТИ, РЕГЛАМЕНТИ, ПРОБЛЕМИ
Проф. д-р Гена Велковска 437

КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 446

AN ANALYSIS OF THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT CHALLENGES OF RETAIL AND WHOLESALE BUSINESSES IN UKRAINE
Prof., Doctor of Economics, Olena Khadzhynova, Assoc. Prof., Candidate of Economic Sciences, Larysa Kapranova, Ph. D., Roman Sharanov 456

НЯКОИ ПРАВНИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ ПРИ МЕНИДЖМЪНТА НА СТОПАНСКИТЕ ДВОРОВЕ
Доц. д-р Валери Велковски..... 462

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
Доц. д-р Виолета Блажева **473**

ЕКО-ЕФЕКТИВНИ СТРАТЕГИИ
Доц. д-р Елена Йорданова **478**

INNOVATION AND INDUSTRY 5.0 – SOME CONNECTIONS AND OPPORTUNITIES
Assoc. Prof., Iskra Panteleeva, PhD **483**

OPPORTUNITIES FOR INDUSTRIAL BUSINESS DEVELOPMENT THROUGH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD, PhD Student Kalin Borisov **491**

ПРОМОТИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ ЧРЕЗ ДИГИТАЛНИ ИНОВАЦИИ
Доц. д-р Любка Илиева **499**

ЛОГИСТИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ФИРМАТА, ОРГАНИЗА-ЦИОННАТА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКАТА АКТИВНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИВОВАРНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов **506**

ПРОУЧВАНЕ НА РЕЛАЦИЯТА МЕЖДУ ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ ЗА ПАЗАРУВАНЕ И РАЗПОЛАГАЕМИТЕ ДОХОДИ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Симеонка Петрова **516**

ИКОНОМИЧЕСКАТА СОЦИОЛОГИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 21 ВЕК
Гл. ас. д-р Ваня Ганева **522**

TRANSFORMATION OF CONSUMER ONLINE PURCHASING BEHAVIOUR IN THE EUROPEAN UNION
Head Assist. Prof. Zoya Ivanova, PhD **529**

METHODS FOR GENERATING INNOVATIONS IN BULGARIAN ENTERPRISES
Head Assist. Prof. Ivaylo Kostov, Ph.D. **537**

РОЛЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 545

БАРИЕРИ ПРЕД ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ В МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докт. Виктор Маринов 551

HUMAN RESOURCES IN THE AGE OF DIGITALIZATION
PhD Student Denitsa Gharkova-Zaharieva 557

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ СТАНДАРТ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ 9 В МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ КОРПОРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ

Гл. ас. д-р Кирил Димитров[1]

Резюме: *Приложението на МСФО 9 в мултинационалните корпорации води до значителни предизвикателства в класификацията, оценката и обезценката на финансовите инструменти. Изисква се сложна оценка на кредитния риск и прогнозиране на икономически условия, което увеличава ресурсната тежест. Последствията включват промени във финансовите резултати и стабилността на компаниите, като ефектите варират по сектори. Въпреки трудностите, МСФО 9 повишава прозрачността и доверието в международните финансови отчети.*

Ключови думи: *МСФО 9, мултинационални компании, прозрачност, финансово управление*
JEL: G21, G32, M41, F23, G33
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.35

CHALLENGES AND IMPLICATIONS OF THE APPLICATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARD 9 IN MULTINATIONAL CORPORATIONS: A COMPARATIVE ANALYSIS

Assistant Professor, PhD Kiril Dimitrov

Abstract: *The application of IFRS 9 in multinational corporations leads to significant challenges in the classification, valuation, and impairment of financial instruments. It requires complex credit risk assessment and forecasting of economic conditions, which increases the resource burden. Consequences include changes in the financial performance and stability of companies, with effects varying across sectors. Despite the difficulties, IFRS 9 increases transparency and trust in international financial reporting.*

Keywords: *IFRS 9, multinational companies, transparency, financial management*
JEL: G21, G32, M41, F23, G33
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.35

[1] kdimitrov@uard.bg, Висше Училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

1. Преглед на Международния стандарт за финансово отчитане 9 (МСФО 9)

Преходът от предишни счетоводни стандарти към МСФО 9 бележи значителна еволюция във финансовото отчитане, особено по отношение на справянето с недостатъците, разкрити от финансовата криза през 2008 г. Едно от основните подобрения на МСФО 9 е неговият фокус върху повишаване на прозрачността и надеждността на управлението на риска на финансовите инструменти. За разлика от своите предшественици МСФО 9 въвежда перспективен подход към обезценката, което значително подобрява точността на провизиите за кредитни загуби. Това развитие е от решаващо значение за финансовите институции, тъй като предоставя по-реалистичен поглед върху потенциалните загуби, като по този начин улеснява по-доброто управление на риска. Друга забележителна характеристика на МСФО 9 е неговата цялостна рамка за отчитане на хеджиране. Непосредствената задача съгласно този нов стандарт е да се адресират несъответствията, възникнали от предишни методи за оценка. Тези несъответствия често водят до изкуствена нестабилност във финансовите отчети, която МСФО 9 има за цел да смекчи чрез по-тясно съгласуване на отчитането на хеджирането с дейностите по управление на риска. В резултат на това стандартът не само подобрява сравнимостта на финансовите отчети, но също гарантира, че икономическата реалност на финансовите транзакции е по-точно представена. Следователно, приемането на МСФО 9 налага значителни корекции в счетоводните практики, принуждавайки институциите да прилагат стабилни рамки за управление на риска и да гарантират съответствие с новите изисквания.

2. Предизвикателства при внедряването на МСФО 9 в мултинационалните корпорации

Прилагането на МСФО 9 поставя значителни технически предизвикателства за мултинационалните корпорации, главно поради сложността, свързана с класифицирането, измерването и обезценката на финансовите инструменти. Едно от основните препятствия е да се гарантира, че специалистите по одит са адекватно обучени да тълкуват и прилагат правилно новите стандарти. Това налага ангажимент за непрекъснато професионално развитие, при което от специалистите по одит се изисква да получават най-малко 20 часа непрекъснато професионално обучение всяка година, което се натрупва до най-малко 120 часа за три години.[2] Изискването членовете на одитния екип да преминат през специализирано обучение, за да бъдат акредитирани за одитиране на финансови отчети, изготвени в съответствие

[2] Велинова-Соколова, Н. (n.d.). Резюмета на трудовете на гл. ас. д-р Надя Велинова-Соколова. СУ „Св. Кл. Охридски“. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.uni-sofia.bg

с МСФО, подчертава техническите изисквания на стандарта. [3]Това обучение е от решаващо значение, тъй като подобрява техния опит в работата със сложните аспекти на МСФО 9, като модела на очакваната кредитна загуба, който изисква перспективен подход за оценка на кредитните загуби през целия живот на финансовите инструменти. В резултат на това мултинационалните корпорации трябва да инвестират в стабилни програми за обучение и да гарантират, че техните одитни екипи са оборудвани с необходимите умения, за да се справят ефективно с тези сложности.

3. Как мултинационалните корпорации се справят с управлението на данни и системната интеграция за съответствие с МСФО 9?

Мултинационалните корпорации са изправени пред безброй предизвикателства при управлението на данни и системната интеграция, за да осигурят съответствие с МСФО 9. Едно от основните препятствия е необходимостта от унифицирана инфраструктура за данни, която може да се справи със сложните изисквания за отчитане, наложени от МСФО 9 в различни юрисдикции.[4] Например компаниите, работещи в рамките на Европейския съюз, не само са задължени да спазват МСФО 9, но също трябва да се ориентират в сложната регулаторна среда, която идва с него, което води до дългосрочна финансова стабилност и прозрачност.[5]

Интегрирането на системи за ефективно управление на „лошите“ заеми, категоризирани като етап 2 съгласно МСФО 9, става все по-критично, тъй като тенденциите сочат нарастване на такива заеми.[6] Това налага стабилен анализ на данни и възможности за наблюдение в реално време за смекчаване на потенциалните финансови рискове. Мултинационалните корпорации често оперират чрез множество субекти като съвместни предприятия или партньорства, което допълнително усложнява ландшафта за управление на данни. Всяко предприятие трябва самостоятелно да спазва МСФО 9, но техните финансови данни трябва да бъдат консолидирани на корпоративно ниво. Следователно, ефективната системна интеграция е от

---

[3] Миланова, Е. (2016). Съвместимост между МСФО 9 Финансови инструменти и Базелската рамка за капиталови изисквания. *Годишник на ИДЕС 2016*. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.ides.bg/media/1425/ides-g-2016-e-milanova.pdf

[4] Башикаров, К., & Стоянов, Г. (2022). Счетоводни аспекти на военния конфликт между Украйна и Русия. Счетоводство, бр.02/2022, година XXVI. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.ides.bg/media/1993/02-2022-k-bashikarov-g-stoyanov-1.pdf

[5] Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно междинния преглед на Плана за действие за изграждане на съюз на капиталовите пазари (8.6.2017). Европейска комисия, COM(2017) 292 final. 52017DC0292 - EUR-Lex.europa.eu

[6] Годишен доклад на ЕЦБ, 2022 г. (17.3.2023). Европейска централна банка – Евросистема.

съществено значение, за да се гарантира, че финансовите данни са точни и съвместими на всички нива на организацията. Мултинационалните корпорации трябва да инвестират в напреднали технологии и да насърчават междуфункционално сътрудничество, за да рационализират своите процеси за управление на данни, като по този начин гарантират спазването на МСФО 9 и насърчават финансовия интегритет.

4. Сравнителен анализ на прилагането на МСФО 9 в различни региони

Прилагането на МСФО 9, който изисква счетоводното отчитане на финансовите инструменти, разкрива значителни различия между развитите и развиващите се страни, до голяма степен поради различните нива на финансова инфраструктура и регулаторна среда. В развитите страни стабилните финансови системи и усъвършенстваните регулаторни рамки улесняват безпроблемното интегриране на стандартите IFRS 9, позволявайки точни и навременни оценки на риска и финансови отчети[7]. Обратно, развиващите се страни често са изправени пред значителни предизвикателства при прилагането на тези стандарти, като липса на подходящо обучен персонал и недостатъчна технологична инфраструктура. Тези ограничения могат да доведат до несъответствия и закъснения във финансовото отчитане, което в крайна сметка засяга надеждността и сравнимостта на финансовите отчети в глобален мащаб. В допълнение, сложността на изискванията на МСФО 9 може да затрудни бизнеса в развиващите се региони, където системите за финансово образование може да не са толкова напреднали, като по този начин усложняват процесите на обучение и адаптиране на счетоводните специалисти. Следователно справянето с тези несъответствия изисква целенасочени интервенции, като програми за изграждане на капацитет и технологични инвестиции, за да се гарантира, че ползите от МСФО 9 могат да бъдат справедливо реализирани в различни икономически условия.

Финансови последици от МСФО 9 за мултинационалните корпорации

Прилагането на МСФО 9 значително промени практиките за финансово отчитане и оповестяване на мултинационалните корпорации, особено на финансовите институции. Един от основните аспекти на МСФО 9 е изискването тези корпорации да извършват текущо начисляване на очакваните кредитни загуби по финансови инструменти в техните инвестиционни портфейли. Тази промяна налага използването на сложни модели за изчисляване на тези очаквани загуби, което от своя страна въвежда нов слой на сложност във финансовото отчитане. Необходимостта от такива усъвършенствани модели за прогнозиране често налага значителни инвестиции в

[7] Научни трудове на Съюза на учените – Пловдив (2016). Научна сесия, 5–6 ноември 2015, Пловдив, Серия А. Обществени науки, изкуство и култура, том II. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от usb-plovdiv.org

специализиран софтуер и може дори да изисква организационно преструктуриране. Докато МСФО 9 има за цел да подобри прозрачността и сравнимостта на финансовите отчети, той също така налага извънредна административна и финансова тежест, особено на застрахователите, които могат да намерят тези практики непризнати за данъчни цели. Следователно, въпреки ползите си в насърчаването на по-стандартизиран и далновиден подход към финансовото отчитане, МСФО 9 носи и предизвикателства, с които мултинационалните корпорации трябва да се справят чрез значителни инвестиции и стратегически корекции.

Каква роля играят технологиите за улесняване прилагането на МСФО 9?

Технологиите играят ключова роля в улесняването на внедряването на МСФО 9 чрез подобряване на възможностите за управление на данни, анализ и отчитане във финансовите институции. Интегрирането на модерни софтуерни решения и автоматизирани системи позволява по-точно и навременно разпознаване на финансовите инструменти и свързаните с тях рискове. Това е особено важно предвид сложните изисквания на МСФО 9, които изискват цялостно събиране на данни и актуализации в реално време, за да се отрази справедливата стойност и очакваните кредитни загуби (ECL) на финансови активи. Устойчивостта и адаптивността на тези технологични инструменти са от съществено значение за справяне със структурните предизвикателства, породени от цифровизацията, и за осигуряване на съответствие със строгите стандарти, определени от МСФО 9.[8] Например, по време на икономическия спад, причинен от пандемията от COVID-19, институциите, използващи стабилни технологични инфраструктури, бяха по-добре подготвени да управляват повишената нестабилност и несигурност на финансовите пазари, като по този начин поддържат точно провизиране на загубите и смекчават потенциалните финансови смущения. Следователно ефективното внедряване на технологии не само рационализира процеса на внедряване на МСФО 9, но също така укрепва цялостната стабилност и прозрачност на финансовия сектор, подчертавайки необходимостта от непрекъснати инвестиции в иновативни цифрови решения, за да бъдете в крак с развиващите се регулаторни изисквания.

Заключение

Прилагането на Международния стандарт за финансово отчитане (МСФО) 9 в мултинационалните корпорации представлява значително предизвикателство поради сложността на изискванията за класификация и

[8] *Годишен доклад на ЕЦБ за надзорната дейност 2023* (n.d.). Европейска централна банка/Банков надзор.

оценка на финансовите инструменти и кредитния риск. Тези предизвикателства натоварват ресурсите и изискват адаптация в процесите на финансово управление и отчетност. Въпреки това МСФО 9 води до повишена прозрачност и надеждност на отчетите, което укрепва доверието на инвеститорите и съответствието с регулаторните изисквания на глобално ниво.

Използвани източници

Башикаров, К., & Стоянов, Г. (2022). Счетоводни аспекти на военния конфликт между Украйна и Русия. Счетоводство, бр.02/2022, година XXVI. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.ides.bg/media/1993/02-2022-k-bashikarov-g-stoyanov-1.pdf

Велинова-Соколова, Н. (n.d.). Резюмета на трудовете на гл. ас. д-р Надя Велинова-Соколова. СУ „Св. Кл. Охридски“. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.uni-sofia.bg

Годишен доклад на ЕЦБ за надзорната дейност 2023 (n.d.). *Европейска централна банка/Банков надзор*. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.bankingsupervision.europa.eu

Годишен доклад на ЕЦБ, 2022 г. (2023, 17 март). *Европейска централна банка – Евросистема.* Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.ecb.europa.eu

Икономически и управленски политики и предизвикателства: към Индустрия 4.0 – технология или идеология (2018). *Сборник с доклади*. СУ „Св. Кл. Охридски“, Стопански факултет. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.uni-sofia.bg

Миланова, Е. (2016). Съвместимост между МСФО 9 Финансови инструменти и Базелската рамка за капиталови изисквания. *Годишник на ИДЕС 2016*. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от www.ides.bg/media/1425/ides-g-2016-e-milanova.pdf

Научни трудове на Съюза на учените – Пловдив (2016). *Научна сесия*, 5–6 ноември 2015, Пловдив, Серия А. Обществени науки, изкуство и култура, том II. Последно посещение на 3 юли 2024 г., от usb-plovdiv.org

Регламент (ЕС) 2016/2067 на Комисията (2016, 22 ноември) за изменение на Регламент (ЕО) № 1126/2008 за приемане на някои международни счетоводни стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на 9. Европейския парламент и на Съвета във връзка с Международен стандарт за финансово отчитане 9 (текст от значение за ЕИП). Последно посещение на 3 юли 2024 г., от eur-lex.europa.eu